
Зовнішній образ жінки та її роль у сім'ї в англomовних прислів'ях

Наталія Руденко

Кафедра іноземних мов, Харківський національний автомобільно-дорожній університет, м. Харків, Україна

ORCID 0000-0003-1323-1740

Для цитування цієї статті:

Руденко Наталія. Зовнішній образ жінки та її роль у сім'ї в англomовних прислів'ях. International Science Journal of Education & Linguistics. Vol. 3, No. 6, 2024, pp. 52-59. doi: 10.46299/j.isjel.20240306.06.

Надійшла до редакції: 17 жовтня 2024 р.; **Схвалено:** 21 листопада 2024 р.;

Опубліковано: 01 грудня 2024 р.

Анотація: Стаття досліджує зовнішній образ жінки та її роль у сім'ї в англomовних прислів'ях. В роботі розглянуто поняття «прислів'я» та детально проаналізовано візуальний образ жінки, який викликає різноманітне ставлення в суспільстві до краси жінок. З одного боку, візуальна привабливість жінок чарує, але ж при цьому чоловіки втрачають розум і можуть зробити вчинки, наслідки яких приведуть к сумним обставинам. Тому чоловіки та суспільство в цілому приписували привабливим жінкам негативні риси характеру. Крім того, чоловіки, які стають заручниками жіночої краси, втрачають своє фінансове благополуччя. Аналізуючи зовнішній візуальний образ жінки в англomовних прислів'ях, було встановлено закономірність, що якщо жінка красива, то вона обов'язково має деякі недоліки у рисах характеру, але це не заважає чоловікам цінити жіночу вроду. Також в роботі розглянуто жінку як дружину, яка представлена в англomовних прислів'ях дуже широко, але можна впевнено стверджувати, що її доля була важкою та незаздрісною. Як тільки вона одружувалася, то одразу повністю залежала від чоловіка і повинна була виконувати безліч обов'язків. Одною із основних ролей заміжньої жінки – є бути доброчесною господинею. Якщо жінка успішно виконувала свої обов'язки, до неї відносились поважніше, хоча і із домінуючої позиції, важка доля заміжніх жінок дуже швидко приводила до їх старіння. Образ жінки-дружини дуже широко представлений у англomовному фольклорі. Чарівна ціломудрена наречена після заміжжя стикається зі споживацьким ставленням до себе, і як жінка-дружина вона повинна служити чоловіку і всій родині, піклуватися про них, при тому ще гарно виглядати. Крім того, жінка відповідає за добробут в оселі, має бути водночас і господинею, і кухаркою і палкою дружиною. Такий натиск обов'язків виснажує жінку і приводить її до раннього старіння.

Ключові слова: гендер, господиня, дружина, зовнішній вигляд, жінка, краса, образ, привабливість, прислів'я, сім'я.

1. Вступ

В англomовних прислів'ях роль жінки в сім'ї та її зовнішній образ відображаються через культурні та соціальні уявлення, які формувалися протягом століть. Робота присвячена науковим дослідженням гендерного феномену в галузі лінгвістики на прикладі англomовних прислів'їв, де ведуча роль у дослідженні притаманна жінкам.

Прислів'я виникають постійно, але лише деякі з них поширюються у народі і передаються від покоління до покоління. Тематика прислів'їв дуже різноманітна, адже вони

є узагальненням народного досвіду і відображають широкий спектр ситуацій, що виникають у повсякденному житті.

Прислів'я є невичерпним джерелом для різноманітних досліджень, в тому числі і лінгвістичних, оскільки завдяки глибокому вивченню та аналізу прислів'їв можна зробити висновки про культурні ознаки та властивості фразеологічних одиниць мови. Важливе значення тут відіграє підхід, який розглядає мову у зв'язку з людиною та її роллю у суспільстві в цілому, що стало поштовхом до виникнення нових напрямів у мовознавстві. Одним з таких напрямів є гендерні дослідження, що відбуваються на основі поведінкових, ментальних та емоційних відмінностей особистості залежно від статі.

Отже, прислів'я відображають світогляд, культурні цінності та соціальні норми, які передаються з покоління в покоління [1]. У англійських культурах, як і в багатьох інших, роль жінки у суспільстві та її місце в сім'ї з часом змінювалися, однак прислів'я часто зберігають консервативні погляди на ці питання. Багато з них підкреслюють важливість традиційних жіночих чеснот – краси, скромності, терпіння та турботи про родину. Однак ці прислів'я не лише відображають зовнішні риси жінки, але й підкреслюють її важливу роль у створенні домашнього затишку та стабільності.

Ця тема є актуальною для вивчення, оскільки аналіз прислів'їв дозволяє глибше зрозуміти еволюцію суспільних уявлень про жінку, її соціальну та сімейну роль, а також те, як ці уявлення впливають на сучасне суспільство. Англійські прислів'я, що описують жінок, можуть як підкріплювати стереотипи, так і розширювати наше розуміння складності жіночого образу та його розвитку.

2. Об'єкт і предмет дослідження

Об'єктом дослідження стали англійські прислів'я, які відображають погляди на жінку, її зовнішній образ та роль у сім'ї. Прислів'я виступають як соціокультурні елементи, що передають ідеали, стереотипи та очікування щодо поведінки та ролі жінки в суспільстві й родині.

Предметом дослідження є специфічні характеристики жіночого образу (наприклад, зовнішність, манери, чесноти) та відображення її ролі в сімейному житті (материнство, дружина, хранителька домашнього затишку) у змісті англійських прислів'їв. Це включає аналіз того, як саме прислів'я представляють жінку та її функції в сім'ї, а також які соціальні норми та цінності віддзеркалюють ці мовні одиниці.

3. Ціль дослідження

Полягає в детальному аналізі зовнішнього образу жінки та її ролі у сім'ї в англійських прислів'ях, а також у дослідженні, які соціальні стереотипи та культурні норми формуються через ці прислів'я. Дослідження має на меті показати, яким чином традиційні уявлення про жінку, її красу та поведінку, а також її функції в родині передаються через народну мудрість і якою мірою ці уявлення змінюються або залишаються стійкими в сучасному контексті.

4. Аналіз літератури

Сучасні літературні джерела дають величезну кількість визначень понять «прислів'я» та «гендер». Їх розглядали багато відомих науковців [2; 3; 4; 5; 6; 7] та багато інших. Аналіз літератури дозволяє дослідити, як вчені й дослідники інтерпретують ці фольклорні мовні одиниці та їхнє значення у відображенні суспільних норм [1]. Багато дослідників підкреслюють, що прислів'я відіграють важливу роль у закріпленні гендерних стереотипів [1; 8]. У багатьох дослідженнях акцент ставиться на жіночій красі як важливій характеристиці [8], в інших підкреслюється жіноча роль як матері й берегині домашнього затишку [1]. Деякі

сучасні дослідження пропонують критичний підхід до аналізу прислів'їв, відзначаючи, що такі вислови часто обмежують жінок, прив'язуючи їх виключно до домашньої чи естетичної ролі. Такі автори звертають увагу на потребу переосмислення та оновлення цих концепцій у сучасному суспільстві, де роль жінки виходить за межі домашніх обов'язків і краси [1; 8]. Літературні джерела також зазначають, що багато прислів'їв з'явилися в контексті патріархального суспільства, де жінка виконувала здебільшого домашню роль, а її зовнішній вигляд мав важливе значення для шлюбних угод і соціального статусу. Це пояснює, чому краса та вміння вести дім були настільки центральними темами в англомовних прислів'ях минулих епох [9; 10].

Отже, літературний аналіз англомовних прислів'їв підтверджує, що вони є дзеркалом соціальних норм та ідеалів, які, з одного боку, підкреслюють традиційні жіночі ролі та риси, але, з іншого боку, також дають простір для критичного осмислення і зміни цих поглядів у сучасному суспільстві.

5. Методи дослідження

У дослідженні зовнішнього образу жінки та її ролі в сім'ї в англомовних прислів'ях доцільно було застосувати кілька методів, які допомогли детально проаналізувати ці мовні одиниці та їхній культурний контекст. Відповідно до поставленої мети методи дослідження які застосовувалися для добору й обробки матеріалу були: порівняльний метод та описовий метод.

6. Результати дослідження

Отже, зовнішні та естетичні ознаки концепту «жінка» в англійській ментальності, що знайшли своє відображення у прислів'ях, показують, що в багатьох випадках сприймання жінки має поверхневий характер й відображає чоловічий погляд на її недоліки, що цілком залежить від точки зору та потреб спостерігача [11].

Довгий час в британській культурі до жінок відносились з неповагою до її внутрішньої сутності, і хоча зовнішня краса та привабливість жінок мала значення, але ж і вона носила другорядний характер та іноді мала негативну оцінку з боку суспільства, що знайшло чітке відображення в прислів'ях, а саме:

(1) *Women have long hair and short brains* [12]. – У жінки волосся довге, але розум короткий.

Дане прислів'я показує, що, мабуть, у період феміністського руху таке суб'єктивне відношення і спровокувало жінок кинути виклик чоловічому світу і обрати коротке волосся. Такий своєрідний жест непокірності.

Краса жінки сприймається чоловіками безумовно позитивно, але ж коли вона потребує додаткового часу від жінок, то викликає у протилежної статі та і в цілому у суспільстві негативний підтекст, як наприклад:

(2) *A woman, the more curious she is about her face, the more careless about her house* [12]. – Жінка, яка піклується більше за своє обличчя, більш неуважна до свого дому.

І як вибачення в цьому контексті звучить відношення до краси жінок, яка, з одного боку, чарує і надихає, але ж з другого, за нею причаїлись не дуже позитивні жіночі риси. Такому трактуванню ми зобов'язані чоловічій домінуючій думки у суспільстві, яка знов має своєрідний підтекст:

(3) *A wife is not to be chosen by the eye only* [13]. – Дружину обирають не тільки очима.

В наступному прислів'ї немає чітко вираженої гендерної приналежності, але все ж таки воно більш підходить під характеристику фемінності, і знов краса корелює з негативними проявами особистості:

(4) *A fair face may hide a foul heart* [12]. – За гарною зовнішністю схована низька душа.

Дивлячись на те, що жінки того часу були залежними від чоловіків, вони дуже цінили свою красу, яка могла стати вагомим козирем на ярмарку наречених, як наприклад:

(5) *Every woman would rather be beautiful than good* [13]. – Кожна жінка краще буде красивою, а ніж доброю.

Жіноча краса має своєрідну владу над чоловіками, викликаючи в останніх бажання вгодити гарній жінці або, іншими словами, купити її увагу:

(6) *The smiles of a pretty woman are the tears of the purse* [12]. – Усмішки привабливої жінки – це сльози для гаманця.

Підраховуючи різноманітне ставлення суспільства, і особисто чоловіків, до жіночої краси, можна стверджувати, що до жінок відносились як до красивої речі, яка повністю залежить від чоловіків, в свою чергу, жінки повинні слідкувати за своєю красою, бути завжди гарно одягненими, мати красиву зачіску та бездоганну зовнішність, бо якщо не дотримуватись всіх перелічених параметрів, жінка мала залишитись самотньою та ніколи не вийти заміж.

Розглядаючи концепт «жінка», також, треба звернути увагу на жіночу багатогранність, яка різноманітно представлена в англійському фольклорі, що особливо яскраво розкривається через прислів'я. Жінки можуть бути розумними та легковажними, послідовними та спонтанними, добрими та підступними, в багатьох випадках можуть імітувати поведінку чоловіків, але ж лише жінкам природа дала можливість ставати матерями.

Для позначення соціально-родинного статусу жінки розглянемо її соціальні ролі дружини та господині (на прикладі англійських прислів'їв).

Коли мова йде про соціальний обов'язок жінок, насамперед, спадає на думку, що жінка, з точки зору патріархального менталітету, повинна одружитися і народити дитину. До молодиці в домі батьків відносяться як до товару, котрий треба зберігати для покупця (майбутнього чоловіка). Якщо дівчина залишається незаміжною, то це ганьба для неї:

(7) *Better dead than unwed* [14]. – Краще умерти, ніж залишатися незаміжною.

Свого часу чоловіки мали обирати собі дружину на так би мовити, ярмарку наречених. Деякі прислів'я розкривають страхи та очікування чоловіків щодо цієї ситуації. Для них важливо, щоб майбутня дружина була ціломудрена, сором'язлива, працьовита та вміла бути гарною господинею. Тому обираючи наречену, перш за все, чоловіки звертали увагу на те, що про неї пліткують у світі. Це було важливіше за красу нареченої, що знайшло відображення в прислів'ях, наприклад:

(8) *Choose a wife by your ear, by your eye* [14]. – Дружину обирай вухами, а не очима.

Характер і якості майбутньої дружини можливо було визначити по характеру її матері, і це служило гарним критерієм для прийняття рішення про одруження:

(9) *Take a vine of a good soil, and a wife of a good mother* [14]. – Вино обирають по хорошій витримці, а дружину по гарній матері.

Як тільки наречена стає дружиною, починається споживацьке ставлення до неї, а саме:

(10) *The best furniture in the house is the virtuous woman* [15]. – Найкращі меблі в оселі – добродісна дружина.

Або молода дружина повинна бути тихіше води та нижче трави:

(11) *A young wife should be but a shadow and echo in the house* [15]. – Молода дружина повинна бути тінню та луною в оселі.

Можна побачити сарказм цілком чоловічого споживацького ставлення до жінок, як приклад у VIII сторіччі, де чітко простежується роль жінки як дружини:

(12) *Good wife perfect the room, good cook the kitchen, harlot the bedroom* [14]. – Хороша дружина – це ідеальна господиня у залі, кухарка на кухні та коханка у ліжку.

У народних прислів'ях ми також знаходимо згадування про важку долю заміжньої жінки, яка сповнена безкорисним служінням, важкою працею та дискримінуючим відношенням чоловіків:

(13) *Sorrow and evil life make soon an old wife* [15]. – Горе та зле життя швидко зістаріють дружину.

(14) *A woman's work is never done* [12]. – Жіночі справи ніколи не закінчуються.

І за всі ці роки благодійного служіння родині чоловіки відповідають дружині «чорною» невдячністю:

(15) *It is cheaper to find a wife than to feed a wife* [15]. – Легше знайти дружину, ніж її прогодувати.

І якщо вибір дружини був невдалим, чоловіки звинувачували у сімейних негараздах завжди жінок:

(16) *All are good lasses, but whence come bad wives* [14]. – Всі наречені чудові, звідки тільки беруться погані дружини.

Тому серед чоловіків є представники, які нехтують інститутом родини та мають думку, що холостяки – це найщасливіші чоловіки, як наприклад:

(17) *No lack to lack a wife* [14]. – Ти нічого не втрачаєш, якщо в тебе не має дружини.

Якщо дружина виправдовує очікування чоловіка, то це додає їй позитивного відношення на рівні суспільства і ми бачимо відображення цього явища у певних прислів'ях, як наприклад:

(18) *A good wife's a goodly prize* [15]. – Гарна дружина – великий приз.

Приємно усвідомлювати, що чоловіки також мають залежність від дружини, хоча лише й тільки на побутовому рівні:

(19) *House goes mad when women gad* [15]. – В будинку все шкереберть, коли там немає жінки.

В деяких випадках до жінки відносяться з повагою як до хранительки вогнищу:

(20) *The wife is a key to the house* [15]. – Дружина – ключ до дому.

Варто звернути увагу на те, що незважаючи на неповажне ставлення до жінок, суспільство розуміє, що господарство потребує жіночого втручання і роль жінки-господині є однією із головних соціальних ролей жінки. Це дуже яскраво відображено в деяких прислів'ях, як наприклад:

(21) *Men make houses, women make homes* [13]. – Чоловіки створюють дома, а жінки домашній затишок.

(22) *Where the mistress is the master the parsley grows the faster* [13]. – Там, де господиня господар, петрушка росте швидше.

Жінка відіграє ключову роль не тільки у приготуванні їжі, але ж і в обслуговуванні сім'ї та утриманні будинку, що потребує від неї багато сил, а саме:

(23) *The fingers of the housewife do more than a yoke of oxen* [12]. – Пальці домогосподарки роблять більше, ніж ярмо волів.

Таким чином, можна відмітити, що господиня мала виконувати декілька справ водночас, наприклад:

(24) *The food on the cradle and hand on the distaff is the sign of a good housewife* [12]. – Нога на колиці, а рука на прядці – ознака хорошої домогосподарки.

Враховуючи родинні обов'язки та роботу по господарству, жінки були практично постійно прикуті до своєї оселі:

(25) *A woman's place is in the home* [12]. – Місце жінки вдома.

Отже, треба зазначити, що, враховуючі домінування чоловічого гендеру, образ жінки як дружини та господині дуже тісно пов'язаний з чоловічим прагненням до влади та управління і має підлеглий характер. Жінки не мають право вибору щодо чоловіків, а виходячи заміж потрапляють під тиск багатьох обов'язків дружини і господині. Але все ж таки гарна господиня викликає повагу в родині та схвалення у суспільстві.

Таким чином, бачимо, що в англомовних прислів'ях роль жінки в сім'ї та її зовнішній образ відображаються через культурні та соціальні уявлення, які формувалися протягом століть. Подані приклади таких прислів'їв яскраво демонструють ці аспекти, такі як:

a) *Behind every great man, there's a great woman* [15] – це прислів'я підкреслює важливу роль жінки як підтримки та натхнення для чоловіка. Вона вважається тим прихованим рушієм, який допомагає чоловікові досягти успіху. У сімейному контексті це може означати, що жінка є важливою фігурою для стабільності та благополуччя родини, навіть якщо її робота не завжди помітна.

b) *A woman's place is in the home* [15] – це традиційне прислів'я, яке відображає застаріле уявлення про те, що жінки повинні виконувати свої обов'язки виключно вдома, опікуватися господарством і виховувати дітей. Хоча сучасне суспільство відмовляється від таких стереотипів, це прислів'я показує, наскільки глибоко вкорінені традиційні ролі в минулих уявленнях про жінку.

c) *The hand that rocks the cradle rules the world* [15] – це прислів'я підкреслює вплив жінок, зокрема матерів, на майбутнє покоління. Воно символізує, що виховання дітей – найважливіший внесок у формування суспільства, і жінки, які відповідають за цей процес, мають величезну силу та вплив.

d) *Beauty is only skin deep* [15] – це прислів'я зосереджується на тому, що зовнішня краса не є найважливішою якістю людини. Воно закликає звертати увагу на внутрішні цінності та характер, а не лише на фізичну привабливість.

e) *A good wife and health are a man's best wealth* [15] – це прислів'я говорить про те, що гарна дружина є одним із найважливіших чинників щастя та добробуту чоловіка. Тут акцент робиться на сімейній гармонії та цінності взаємної підтримки у шлюбі.

Ці прислів'я відображають як позитивні, так і обмежувальні уявлення про роль жінки в сім'ї, зокрема її відповідальність за домашній затишок і виховання дітей, а також важливість внутрішніх якостей перед зовнішньою красою.

7. Перспективи подальшого розвитку досліджень

Перспективи подальшого розвитку досліджень вбачаються в динаміці змін у сучасних прислів'ях та афоризмах. Цікаво було б простежити, як змінилися англомовні прислів'я, що стосуються жінок, у контексті сучасних гендерних тенденцій. Це може включати аналіз нових виразів, фразеологізмів або мемів, які формують сучасні уявлення про жінку. Дослідження еволюції прислів'їв покаже, як зміни у гендерних ролях вплинули на народну мудрість і культурні уявлення.

8. Висновки

Отже, можна зробити висновок, що англомовні прислів'я є важливим культурним джерелом, яке відображає усталені уявлення про жінку та її місце в сім'ї. Багато прислів'їв фокусуються на зовнішній красі жінки, підкреслюючи її важливість або попереджаючи про її оманливу природу. Наприклад, прислів'я «*Beauty is only skin deep*» [15] – («Краса оманлива») показує, що в англомовних культурах краса часто сприймається як поверхнева якість, яка не обов'язково відображає внутрішні чесноти.

Крім того, значна частина прислів'їв пов'язує жінку з її роллю у сім'ї, часто підкреслюючи її обов'язки як матері, дружини та хранительки домашнього затишку. Прислів'я, такі як: «*The hand that rocks the cradle rules the world*» [15] – («Рука, що гойдає колиску, править світом»), підкреслюють вплив жінки через її виховну роль і відповідальність за домашнє господарство. Це відображає традиційні патріархальні уявлення, в яких основною функцією жінки була турбота про сім'ю.

Водночас сучасні дослідження та критичні підходи до аналізу прислів'їв показують, що ці уявлення можуть бути обмежувачими для жінок, закріплюючи стереотипи і не відображаючи повного спектра їхніх соціальних ролей. Зміна соціальних умов і гендерних ролей сьогодні спонукає до переосмислення цих культурних конструкцій, особливо в контексті сучасної боротьби за гендерну рівність.

Таким чином, англомовні прислів'я, незважаючи на свою консервативність, дають можливість побачити не лише минулі уявлення про жінку, але й вказують на потребу в подальшому перегляді та оновленні цих уявлень у світлі сучасних соціальних змін.

Список літератури:

- 1) Пазяк М. Українські прислів'я та приказки: проблеми пареміології та пареміографії. Київ, 1984. 203 с.
- 2) Богачевська-Хом'як М. Основи теорії гендеру. Київ, 2004. 536 с.
- 3) Fausto-Sterling A. Myths of gender: biological theories about women and men. New York, 1992. 310 p.
- 4) Оксамитна С. М. Гендерні ролі та стереотипи. Київ, 2004. 536 с.
- 5) Агеева В. П., Близнюк В. В., Головашенко І. О. Основи теорії гендеру. Київ, 2004. 536 с.
- 6) Stoller R. Sex and Gender: On the Development of Masculinity and Femininity. New York, 1968. 383 p.
- 7) Baron-Cohen S. The essential difference: men, women and the extreme male brain. London, 2003. 263 p.
- 8) Дубенко О. Ю. Англо-американські прислів'я та приказки. Вінниця, 2004. 416 с.
- 9) Spender D. Man made language. Routledge, 1980. 253 p.
- 10) Smith P. Language, the sexes and society. Oxford, 1985. 432 p.
- 11) Tannen D. You Just Don't Understand: Women and Men in Conversation. New York, 1991. 243 p.
- 12) Stevenson B. The Home Book of Proverbs, Maxims and Familiar Phrases. London, 1987. 2976 p.
- 13) The Concise Oxford Dictionary of Proverbs. Oxford, 1996. 316 p.
- 14) Walker C. Scottish Proverbs. Glasgow, 2000. 335 p.
- 15) Speake J. The Oxford Dictionary of English Proverbs. Oxford, 2007. 625 p.

The external image of a woman and her role in the family in English proverbs

Nataliia Rudenko

Department of Foreign Languages, Kharkiv National Automobile and Highway University, Kharkiv, Ukraine
ORCID 0000-0003-1323-1740

Abstract: The article explores the external image of a woman and her role in the family in English proverbs. The paper considers the concept of 'proverb' and analyses in detail the visual image of a woman, which causes a diverse attitude in society towards the beauty of women. On the one hand, the visual appeal of women is fascinating, but at the same time, men lose their minds and can commit acts whose consequences will lead to sad circumstances. Therefore, men and society as a whole attributed negative character traits to attractive women. In addition, men who become hostages to a woman's beauty lose their financial well-being. By analysing the external visual image of a woman in English proverbs, the author has established a pattern that if a woman is beautiful, she necessarily has some character flaws, but this does not prevent men from appreciating female beauty. The paper also examines a woman as a wife, who is represented in English proverbs very widely, but it is safe to say that her fate was difficult and unenviable. As soon as she got married,

she was completely dependent on her husband and had to perform many duties. One of the main roles of a married woman was to be a virtuous housewife. If a woman successfully fulfilled her duties, she was treated with more respect, although from a dominant position, the difficult fate of married women quickly led to their ageing. The image of a woman-wife is very widely represented in English folklore. The charming, chaste bride faces a consumerist attitude after marriage, and as a woman-wife she must serve her husband and the whole family, take care of them, and still look good. In addition, a woman is responsible for the well-being of the home, and must be a hostess, a cook and a passionate wife at the same time. Such an onslaught of responsibilities exhausts women and leads to early ageing.

Keywords: gender, hostess, wife, appearance, woman, beauty, image, attractiveness, proverb, family.
